

Zeynep Oral

80 Yaşım Merhaba

İstanbul'da doğdu. İzmir Amerikan Kız Koleji ve Paris Yüksek Gazetecilik Okulu'nu bitirdi. Sorbonne Üniversitesi Tiyatro Araştırmaları Bölümü'ne devam etti. 1968'den 2001 yılına kadar *Milliyet* gazetesinde tiyatro eleştirmeni, muhabir, köşe yazarı, yazı işleri müdürü, sanat kültür editörü olarak çalıştı. 1972'de kurucuları arasında bulunduğu *Milliyet Sanat* dergisini 30 yıl kadar yönetti. O dönem Anadolu'nun her köşesine dağılan bu dergiyle köy ve kasaba öğretmenleri onu tanıdı. Gazeteci olarak, insan hakları, kadın sorunları, kültür sanat ve gezi yazılarıyla, araştırma, dizi yazı ve seri röportaj dallarında sayısız ödül kazandı. Gazete yazılarında toplumsal olaylarla kültür sanat olayları arasında köprüler kurdu. Barış eylemcisi ve feminist olarak, Nâzım Hikmet Vakfı, KA-DER, Türkiye-Yunanistan Dostluk Derneği, Türkiye Tiyatro Eleştirmenleri Birliği, WINPEACE: Türkiye-Yunanistan Kadın Barış Girişimi gibi birçok sivil toplum örgütünün kuruluşunda ve yönetiminde yer aldı. Bu çalışmaları nedeniyle yurtiçinde ve yurtdışında çok kez ödüllendirildi. Yurtdışından aldığı ödüller arasında Fransız hükümetinden "Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres" ile "Palmes Academiques" Ödülleri; Yunanistan'dan "Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü" ve "UNESCO Barış için Çalışan Anneler Ödülü"; IPI Uluslararası Basın Enstitüsü Viyana Merkezi'nden "Basın Özgürlüğü Diyalog Ödülü" ve Katalan PEN'inden "Özgür Ses Ödülü" bulunmaktadır. PEN Yazarlar Derneği Türkiye Eski Başkanı'dır ve *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaktadır. Yirmiye aşkın kitabı içinden *Leyla Gencer: Tutkunun Romanı*, İngilizce, Fransızca, İtalyanca ve Rusçaya çevrilip yayımlandı. Birkaç kuşak feminist yetiştirmeye hizmet eden *Kadın Olmak* başta olmak üzere, *Bir Ses, Bu Cennet Bu Cehennem*, *Uzak Doğu'm* kitaplarıyla çeşitli kuruluşların ödülleri kazandı. Bunların içinde, Gazeteciler Cemiyeti'nin ödülleri yanı sıra, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin ilk "İletişim Ustaları Onur Ödülü"; Tiyatro Dergisi'nin "Yaşam Boyu Onur Ödülü"; Dil Derneği Onur Ödülü; UPSD (Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği) "Yılın Sanat İnsanı Onur Ödülü" ve Moskova Nâzım Hikmet Vakfı'nın "Nâzım Hikmet Dostluk Ödülü"nün ayrı bir yeri vardır.

80 Yaşım Merhaba / Zeynep Oral

© 2026, İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ

Yayıncı ve Matbaa Sertifika No: 44066

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılâp Kitabevi'ne aittir. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Editör Deniz Dursun

Kapak tasarım Ekin Başak Akgül

Sayfa tasarım Şenol Alanbay

ISBN: 978-975-10-5009-0

1. baskı Mayıs 2026

Baskı ve Cilt

İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ

Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8

34196 Yenibosna – İstanbul

Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)

İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ

Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8

34196 Yenibosna – İstanbul

Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)

Faks : (0212) 496 11 12

posta@inkilap.com

inkilap.com

**80 YAŞIM
MERHABA
ZEYNEP ORAL**

Önsöz

Çocuklarım sordu: Anne kitabın adı ne olacak?

Yanıtladım: *80 Yaşım Merhaba* olacak.

İtiraz ettiler: Hiç cazip değil! Kim okur ki böyle başlığı olan bir kitabı?

“Zaten belleksiz bir toplumuz ama belki merak eden, anımsamak isteyen birileri çıkar,” demedim.

“Bugüne dek hiçbir kitabımı ‘Acaba kim okur?’ sorusuna yanıt arayarak yazmadım ki... Yazmadan duramayacağım için, herkes bilsin diye yazdım,” demedim.

Çocuklarım, yani koca adamlar... Bozulmasınlar diye bir iki yutkundum, sonra şöyle dedim: Sıkmayın canınızı. Kimse okumazsa, belki torunlarım okur.

Torunlarım Lara, Yuna, Aslan, Maya, Tara, Noah ve
Emma'ya...

O ZAMAN (50 YIL ÖNCE)

O zaman 30 yaşındaydım. Şöyle demiştim:

Kimi zaman haykırmak istedim: sevincimi ya da acımı, umudumu, coşkumu, şaşkınlığımı ya da korkumu. Olmadı. Sesim, içimde boğuldu. O zaman yazmaya sarıldım.

Kimi zaman gözlerimi sımsıkı yumdum, yaşananı görmemek için. Gözlerim kapalı, kavrır gibi oldum ortak duyguları, ortak sezgileri, ortak düşleri ve ortak olmayan gerçekleri. O zaman yazmaya koyuldum.

Kimi zaman gözlerim açık, gördüklerime hiçbir anlam veremedim. Sordum, aradım, araştırdım, yine sordum, yine sordum, anlamaya çalıştım. Hiçbir yanıt ya da karşılık beklemediğimden, anlayabilmek, soruları çoğaltabilmek için yazmayı seçtim.

Kimi zaman düşlerimin gerçekten daha gerçek olduğunu, kimi zaman yaşadığım gerçeklerin bir düş (ya da karabasan) olduğunu fark ettim. Gerçeğin içindeki düşle, düşlerdeki gerçeği birbirinden ayrı düşünemediğimden yazmaya sığındım.

Kimi zaman kendime baktım, başkalarını gördüm. Başkalarına yönelince kendimi bulur gibi oldum. Başkalarının düşleri ve gerçekleriyle kendiminkileri bir arada yoğurdum. Tümünü çoğaltmak için yazıya vurdum.

Ve söylenenlerle söylenmeyenleri sizlerle paylaşmak istedim.

ŞİMDİ (50 YIL SONRA)

O zaman takvimler başka bir zamanı gösteriyordu.

Yazı benim sığınağımdı; sesimi sakladığım, ama kaybetmediğim yendi.

Bugün bu satırlara baktığımda utangaç bir cesaret görüyorum. Çekingen bir sezgi görüyorum: henüz başına gelecekleri bilmeyen ama yaklaşanı hisseden bir sezgi. Henüz yaralanmamış ama sezmiş. Henüz susturulmamış ama ihtimali koklamış.

O zaman sesim içimde boğulmuştu. Bugün sesler dışarıda boğuluyor. Bu ülke, sesi yalnızca kısmıyor artık; ona nerede, ne zaman, ne kadar çıkacağını da öğretiyor.

O zaman gözlerimi kapatıp kavramaya çalışmışım. Bugün gözlerim hep açık. Uykuyu benden çaldılar. Gördüklerim daha ağır. Her gün daha ağırlaşıyor. Ve gördüklerimin ağırlığı karşısında bazen yine gözlerimi kapatmak istiyorum. Ama kapatmıyorum. Çünkü artık biliyorum: Görmemek, korumuyor.

O zaman soruları çoğaltmak için yazmışım. Bugün sorularım, daha az masum. Çünkü bazı yanıtların bilerek verilmediğini öğrendim. Sorular artık yalnızca anlamak için değil, unutmamak için.

Düşle gerçeği ayıramadığımı yazmışım. Haklıymışım. Çünkü bugün bu ülkede gerçekler sık sık kâbus, kâbuslar da gündelik hayat.

Başkalarına bakınca kendimi bulduğumu söylemişim. Hâlâ öyle. Ama şimdi başkalarına bakarken, onları koruyamamanın acısı da var içimde.

Acı büyüyor. Yine de yazıyorum; çünkü yazmamak, onları bir kez daha yalnız bırakmak olurdu.

O zamanlar yazıyı seçmiştim. Bugün yazmak, bir seçim değil, bir sorumluluk, bir zorunluluk. Ve “söylenenlerle söylenmeyenleri paylaşmak” istemişim. Bugün biliyorum ki asıl mesele söylenmeyenler. Çünkü artık söylenmeyenler, yasaklı değil sadece; alışılmış, kanıksanmış durumda.

50 yıl önce yazıya sığınmışım. Bugün yazıdan çıkamıyorum. Çünkü yazmak artık benim için bir ifade biçimi değil, bir hayatta kalma biçimi. Tanıklık etme, unutturmamanın, belleği tazelemenin, bilinci geri çağırmanın, direnci bilemenin yolu oldu.

O gün başladığım yerden geri dönmedim. Sadece daha ağır bir gerçeğe yürümeye devam ediyorum.

Bu ülkede son yirmi beş yılda yalnızca insanlar, kurumlar, haklar yitirilmedi. Kelimeler de yitirildi. Alışkanlıklar, utanma duygusu, incelikler de. Ben de bu yitimin içinden geçtim. Yazarken daha çok düşündüm, daha çok sildim, daha çok tırttım, daha çok korktum. Bu da bir kayıptı.

Bugün 80 yaşına “merhaba” derken, bir veda etmiyorum. Unutturulmak istenenleri, yerlerinden kaldırıp yeniden masaya koyuyorum.

Yitirdiklerimizi yavaş yavaş aldılar benden, bizden... Ben yavaş yavaş geri yazıyorum.

TUHAF İLİŞKİMİZ

Yazarla okur arasında tuhaf bir ilişki var. Ne elle tutulur ne gözle görülür; ama kopmaz. Kendini kâh anımsatır kâh unutturur.

Siz vardınız. Okuyan, düşünen, itiraz eden, direnen, hissedilen siz. Bazen bir mektupta, bir iletide; bazen bir bakışta, bazen tek bir cümlede çıktınız karşıma.

Yazarken sizin kim olduğunuzu bilemem. Siz de okurken beni ne denli tanıyabilirsiniz ki? Ama bir yerde, bir kelimenin kıyısında, bir suskunluğun içinde, bir sızıda, bir duyguda, bir düşüncece karşılaşırsınız.

İşte o an iki yabancı birbirinin en yakını olur. Sonra bir bakarım, hiç tanımadığım insanlarla en derin bağları kurmuşum. Aynı korkularda, aynı umutlarda, aynı itirazlarda, aynı mücadelede buluşmuşuz. Kimi zaman da o tuhaf ilişki bir suç ortaklığına dönüşür. İyi ki de öyle olur!

Adını koyamadığımız bir dayanışma bu. Sessiz, ama sarsılmaz. Göze görünmez, ama gerçek. Belki de yazmak dediğimiz şey birbirimize “Buradayım,” demenin bir yoludur. Ve siz oradaysanız, ben hiçbir zaman yalnız değilim.

Ben yazdım, yazıyorum. Siz okudunuz, okuyorsunuz. Kâh aynı yerde durduk kâh ayrı düştük; fakat hep aynı uzamda, aynı zamansızlıkta buluştuk.

Hayat, hepimizden daha iyi bir öğretmen. Ben sadece gördüklerimi, hissettiklerimi, içimde birikenleri yanınıza bıraktım. Belki bir cümle size eşlik etti bir gün. Belki bir başka gün siz bana eşlik ettiniz bunu hiç bilmeden. Bütün mesele buydu galiba: birbirimizin hayatına usulca değmek.

Hayat dediğimiz şey, dokunduğumuz hayatların toplamıdır.

BU YAŞA GELENE DEK ÖĞRENDİKLERİM

Bu yaşa gelene dek en çok şunları öğrendim:

Ben diye tümceye başlamamayı...

Konuşurken karşıdakinin gözlerine bakmayı...

Bana bir şey anlatılırken dinlemeyi, gözlerimi kaçırmamayı...

Gülümsemenin en büyük anahtar, şefkatin en büyük ihtiyaç, bilginin ve birikimin en büyük hazine, dayanışmanın en büyük güç olduğunu...

Mal mülk biriktirmektense dost, arkadaş, sevgi dolu insan biriktirmenin önemini...

Emeğim kimliğimdir gerçeğini hiç ama hiç yitirmemeyi...

Kimliğim çok yönlüdür, çok katmanlıdır ve kimseye benzemeye çalışmamaktır.

Şunları da öğrendim:

Olağan görünen hiçbir şey olağan değildir.

Merak (ama seçici merak) ve soru sormak hayattaki önemli bir itici güçtür.

Her şeyi anlatmak zorunda değilsin. Ama bildiğin halde susmak başka bir şeydir ve çoğu zaman yalan söylemekten farksızdır.

Cesaret her zaman yüksek sesli olmaz. Bazen kimi sözcükleri, kimi konuları seçmekte, kimi yazıyı yayımlamakta, bazen yayımlamamayı göze almakta saklıdır.

İnsan gençken doğrularını savunur. Yaş aldıkça şunu anlar: Doğruyu savunmak yetmez, onu kirletmeden taşımak gerekir.

Zaman bana şunu öğretti:

Herkesle aynı anda kavga edilmez. Ama hiçbir haksızlık “sırası gelince” diye sonraya bırakılmaz, ertelenmez.

Bir ülkenin başına gelenleri tek tek insanlar açıklamaz. Ama insanlar susunca ülkeler açıklanamaz hale gelir.

Şunu da öğrendim: Umut, iyimserlik değildir.

Umut, gerçeği görüp yine de yazıya oturabilmektir.

Ve en zor öğrendiğim şey şu oldu:

İnsan yaşlandıkça, özür dilerim, yaş aldıkça, daha seçici olur; daha seçici olmalıdır.

50 yaşımı doldurduğum gün –o sıralar *Milliyet*’teydim– *Cumhuriyet* gazetesi bir soruşturma yapıyordu, “Yaşlanmak nasıl bir duygu?” diye. Bana da sordular. Şöyle yanıtlamıştım:

Çalışma tempomda, günlük yaşama ritimimde yaş düşünmeye pek fırsat olmuyor.

Herkes gibi ben de yaşımı unutuyorum. Ama elbet anımsatanlar oluyor. Yaşıtım sandığım biri, “abla” ya da “teyze” dediğinde örneğin... Ya da karşımdaki yaşlı başlı adam “Biz Sanat Dergisi’yle büyüydük,” dediğinde... O zaman hatırlıyorum.

Sevinçliysem, keyifliysem, yüreğim pır pır ediyorsa, iyi, yararlı, güzel bir şeyler yaptığımı, yazdığımı inanıyorsa, sevdiğilerimi mutlu kılıyorsa, ülkem geleceğinden umutluysam, 18 yaşımda hissediyorum kendimi. Bunların tersi oluyorsa, 98! Bir ses, bir söz, bir bakış, bir satır, bir tavır, bir okur tepkisi, yaşımı bir uçtan ötekine savurabiliyor. Bu savrulmada geçmişe değil, geleceğe bakmaya çalışıyorum.

Yılların bana kattığı iki değişimin bilincindeyim:

Birincisi: seçicilik. Yaşamın her alanını kapsayan bir seçicilik. Okuyacağım kitabı, izleyeceğim tiyatroyu, filmi, konseri, sergiyi, kuracağım dostluğu, ilişkiyi, gideceğim yeri, katılacağım toplantıyı, yazacağım yazıyı, ilgi alanlarımı, yaşayacağım anları daha bir titizlikle özenle seçiyorum.

İkinci değişim ise şu: Çok daha gençken, ben de çoğu insan gibi herkes beni sevsin isterdim. Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri çok önemliymiş gibi gelirdi. Yıllar ilerledikçe bu ta-

salar ortadan kalktı. Kendi iç hesaplaşmam ve sorgulamam daha ağır bastı.

Bu iki nokta bir araya gelince, beraberinde özgürlüğü de getirdi. Evet, galiba yaşlandıkça insan daha özgür oluyor. Galiba değil, öyle.

80 yaşına gelince anladım ki yazmak, gençlikte bir ifade biçimi; orta yaşta bir direnme hali; şimdi, bu yaşta ise kendime ve zamana karşı bir sorumluluk.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidara geldiğinden beri bu sorumluluğu daha da yoğun bir biçimde hisseder oldum.

O yüzden buradayım, bu sayfalardayım. O yüzden yazıyorum; eksilenlerin yerlerine sessizlik yerleşmesin diye. Bir de yavaş yavaş hayatımızdan alınanlar, çalınanlar unutulup gitmesin, yok olmasın diye...